

בפרישה מן הבית בלבד. ועוד, משום חשש רחוק של טומאת ביתו לא היו מצריכים פרישה מלכתחילה, אבל עתה שלמדנו פרישה ששה, מוסיפים יום אחד משום טומאת ביתו (ריטב"א ועוד).

*

ופתח אהל מועד תשבנו... נשזה את האמור במקומות אחרים: אשרי יושבי ביתך... בחרתי הסתופף בבית אלקי; שבת בבית ה' כל ימי חיי לחזות... – מפסוקים אלה נראה כי הישוב בבית ה' מתמסר אל הרעיון המתבטא במקדש; אף הוא מחדיר אל לבו את המחשבות וההחלטות הנלמדות מבית ה'; שכן רק על ידי כך יכולה הישיבה בבית ה' להיות מטרה של כיסופים אנושיים. משום כך נראה לנו שהישיבה פתח האוהל במשך שבעה ימים כללה גם את התפקיד הזה: הכהנים קלטו שפע הגיונות קודש המשפיעים על ההכרה והרצון; הללו באים לידי ביטוי במקדש אוהל מועד; והשמירה עליהם היא עיצומה של עבודת הכהונה, שהישיבה פתח האוהל הכינה לקראתה' (רש"ר הירש, סוף סדר צו).

ע"ע בספר מחשבות חרוץ (עמ' 56) שענין הפרשת הכהן שבעה ימים, להיותו כמלאך מנוקה מתאוות, קודם שבא לכפר על מעשה עזא ועזאל ביוהכ"פ, או לטהר מטומאת מת שהוא להסיר חלאת המיתה. ענינים ורמזים נוספים בענין הפרשת כהן גדול שבעת ימים – ראה: עשרה מאמרות מאמר העתים כג; קדושת לוי לראש השנה; עבודת ישראל ליוהכ"פ; שם משמואל פר' צו תרע"ב.

דף ד

'זה וזה מזין עליו כל שבעה'. הזאת הדם בשבעת ימי המילואים היתה מדם האיל, ככתוב (שמות כט, יט–כא). ומבואר אם כן שגם האיל היה קרב בכל יום משבעת ימי המילואים ואעפ"י שאין הדבר מפורש בכתוב, וכמו שכתב ראב"ע (ויקרא ח, לד), דלא כדעת רבי' שהביא שם שפר החטאת בלבד היה קרב בכל יום ולא האיל.

'ושני תלמידי חכמים... מוסרין לו כל שבעה כדי לחנכו בעבודה'. בכמה מקומות מצינו כעין זה; כדי להשפיע על אדם, להוכיחו או ללמדו, טובים השנים מן האחד (ע' תוס' ישנים).

ע' במכות י: 'מוסרין לו שני תלמידי חכמים... אומרים לו אל תנהג בו מנהג שופכי דמים...'; סוטה ז. 'מוסרין לו שני ת"ח שמא יבא עליה בדרך' (ע"ש); וכיוצא בזה בברכות לד: ושם סג.

ובתורא"ש כתב הטעם, שאם ישנה דבר – יעידו עליו שמסרו לו הלכות הקטרה ולא יוכל להצטדק.

'בזאת יבא אהרן אל הקדש – במה שאמור בענין. מאי היא – בענין דמלואים'. וכי מלואים נאמרו בענין? – אלא נאמר מות שני בני אהרן שמתו במלואים, הרי כאילו מלואים נאמרו בענין (ירושלמי). ורש"י מפרש 'בענין' – שלמעלה, בפרשת 'ויהי ביום השמיני'.

יצוין שגם סמיכות זמנים היתה, שפרשת עבודת היום נאמרה ביום השמיני למלואים – כמו שאמרו בגטין ס. 'שמונה פרשיות נאמרו בו ביום...'. וע"ע משך חכמה אחרי טז, א.

(ע"ב) 'ויקרא אל משה [משה] וכל ישראל עומדין ולא בא הכתוב אלא לחלק כבוד למשה'. יש

מי שמפרש 'לחלוק כבוד' – להאציל מכבוד ה' על משה רבינו, שבכך יהא מוכן משה לקבל את קדושת הדיבור (עפ"י 'צוה הכהן' קעג).

כיוצא בזה פירש הב"ח (או"ח רכד) נוסח ברכת הרואה מלכי ישראל 'שחלק מכבודו לבשר ודם' – 'דבמלכי ישראל חלק מכבוד עצמותו הוא כבוד השכינה, ולמלכי אומות העולם נתן מכבודו, מעולם הפירוד מתחת מחנה השכינה'.

'לא בא הכתוב אלא למרק אכילה ושתיה שבמעיו לשומו כמלאכי השרת'. בעליה השניה והשלישית לא נאמרה פרישה למירוק אכילה ושתיה – נראה מזה שבירידותיו מן ההר לא אכל מאומה, כי בירידה הראשונה בי"ז בתמוז היה טרוד בביעור העגל ועובדיו [וכמו שאמרו אזהרה לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמים כלום כל אותו היום, מ'לא תאכלו על הדם'], ובלילה שלאחריו בלא ספק היה מסדר תפילתו שהוא עתיד להתפלל למחר לכפר עליהם. ובירידה השניה היה עוסק במצות 'פסל לך שני לוחות'. נמצאו מאה ועשרים יום עברו על משה רבינו בלא אכילה ושתיה (עפ"י עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו, מאמר העתים כד ומאמר חקור הדין ג, ט).

'דאי סלקא דעתך וישכן כבוד ה' מראש חדש, ויכסהו הענן להר, ויקרא אל משה ביום השביעי לקבולי עשרת הדברות, הא קבילו להו משה והא אסתלק ענן משה' ואם כן מהו ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן – אבל אם נפרש ויכסהו הענן למשה, מסתמא לא נסתלק הענן כל ארבעים יום שהרי לא עלה משה למרום וכנראה נתכסה בענן, כי ישראל לא היו רואים אותו. וזה שנאמר ויכסהו הענן ששת ימים – לענין פרישה נאמר, אבל היה שם ענן כבד כל הארבעים (תוס' רא"ש ועוד. וע' פרוש נוסף במרומי שדה).

'ד' זריקא רמי קראי; כתיב ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכתוב ויבא משה בתוך הענן... דבי רבי ישמעאל תנא, נאמר כאן בתוך ונאמר להלן בתוך... מה להלן שבייל... אף כאן שבייל'. זהו תירוץ נוסף לרומיית המקראות; בסיני שנאמר בתוך היה שבייל שאליו הוא נכנס, ואילו באהל מועד שלא נאמר שם 'בתוך', לא היה יכול לבוא מפני הענן (עפ"י תורי"ד; מהרש"א; רש"ש).

'לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קורוהו' – שיקראוהו בשמו קודם שמתחיל לדבר אליו, מעין נטילת רשות מחברו לדבר (עפ"י מהרש"א).

'מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בכל יאמר עד שיאמר לו לך אמור, שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר'. נראה שמצד דין 'לשון הרע' אין איסור לומר לאחרים אלא בסוג דברים שעל ידי גילויים עלול חברו להיזק או להצטער, כגון שסיפר לו מעניני עסקיו ומסחרו, אבל שאר דברים מותר מן הדין לגלותם, אך מצד הנהגת האדם במדה טובה צריך להרגיל עצמו בכל אופן שלא יאמר שום דבר שאמר לו חברו אלא אם אמר לו לך אמור, וכמו באמירת הקב"ה למשה שאין שייך שם כלל נזק או צער בגילוי הדברים ואעפ"כ הוצרך משה לאמירת 'לך אמור'.

ועוד אפשר שזה שאמרו שהוא ב'בל' יאמר' היינו דוקא אם הכניסו לביתו ביחידות לספר לו [דומיא דאמירת הקב"ה למשה באהל מועד ביחיד], שנראה קצת שמקפיד בדבר שלא יתגלה, אבל אם סיפר לו בחוץ שאין שום גילוי שהוא מקפיד, מותר לומר לאחרים – בדברים שאין בהם שום חשש נזק ופגם.

ואם סיפר לו בפני שלשה אנשים, הרי שאינו חושש לגילוי הדבר ומותר לאמרם לאחרים כל שלא גילה דעתו בפירוש שהוא מקפיד על כך (עפ"י חפץ חיים הלכות לשון הרע סוף כלל ב). לפירוש השני מובן מדוע נקטו מקרא זה ולא שאר 'לאמר' שבתורה, כי כאן הדבר היה בהצנע. ובריטב"א פירש באופן אחר. וע"ע שאלות דרב אחאי גאון כה; פירוש רבנו האלשיך הק' אסתר ב, כ; דברי שלום ח"ה נ.

*

'נכנסו מים תחת דם'. ברמז: קודם שנתחזקה הכהונה באהרן ובבניו, היו צריכים לזריקת דם הקרבנות עליהם, המורה על מסירות נפש לה', כי הדם הוא הנפש. בכך השיגו הכהנים למסור נפשם לעבודה. ואולם אחר שנתעצמה בהם הכהונה, שוב אינם צריכים לזריקת דמים אלא הזאת מים באזוב, המורה על שפלות וענוה ושפיכת לב, שצריך הכהן הגדול ליזהר לבלי רום לבבו בכהונתו הגדולה, ולשפוך לב כמים, כמובא בפיוט לפרשת פרה (עפ"י משך חכמה ר"פ עקב).

*

'... והחזן אומר 'תגלה'. 'הכל הבו'. והקהל עונים 'ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו' – שש תיבות, כנגד ששה ימים שנשתהה משה בענן טרם נכנס במקום קדושה, כדי שיתעבל המאכל שבמעיו. 'תורת ה' תמימה' עד 'כל החוסים בו'. והם ארבעים תיבות, כנגד ארבעים יום שעמד משה בהר לקבל התורה' (מתוך 'מטה משה' רכד).

דף ה

'אמר רב יוסף: סמיכה... רב נחמן בר יצחק אמר: תנופה... רב פפא אמר: פרישת שבעה... רבינא אמר: ריבוי שבעה ומשיחה שבעה...'. וסימנך: ס' ס'; נ' נ'; פ' פ'; ר' ר' [רב יוסף – סמיכה. רב נחמן – תנופה. וכו'] (חשק שלמה, בשם אחיו). ומר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי (תוס' ישנים). וע' בחדושי הנצי"ב, מדוע כל חכם פירש אחרת מדברי חבריו.

'ולדורות מנא לן דלא מעכבא דתניא וכפר הכהן...'. וא"ת מדוע צריך לימוד מיוחד שאינו מעכב הלא בכל מקום צריך שישנה עליו הכתוב לעכב. יש לומר שאילולא ילפותא הייתי אומר ללמוד ממילואים שנאמר בהם ככה כדלהלן, והרי דין ריבוי שבעה נאמר בפרשת המילואים, על כן הוה אמינא בין לשעה בין לדורות מעכב.

(ע"ב) 'תינח כל מילתא דכתיבא בהאי ענינא, מילתא דלא כתיבא בהאי ענינא מנא לן...'. רש"י מפרש שהכוונה היא על נתינת האורים-ותומים הכתובה בעשייה ואינה כתובה בצוואה. יש אומרים שפרוש זה מתישב רק עם שיטת רש"י (שמות כה, ל) וראב"ד (בית הבחירה ד, א. וע' גם בריטב"א להלן